

ASRIN FELAKETİ OLARAK NİTELENDİRİLEN 6 ŞUBAT DEPREMLERİNİN EĞİTİM VE ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE YANSIMALARI¹

THE 6 FEBRUARY EARTHQUAKES DESCRIBED AS THE DISASTER OF THE CENTURY REFLECTIONS OF ON EDUCATION AND TRAINING PROCESSES

Gökçe ÖZDEMİR,

Doç.Dr.,Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, e-mail:
gozdemir382@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2608-6004

Özet

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ın önce Pazarcık ilçesinde 7.7 sonra Elbistan ilçesinde 7.6 şiddetinde meydana gelen iki büyük deprem Türkiye'yi sarsmıştır. Depremlerin şiddetlerinin büyüklüğü, art arda gerçekleşmesi ve iklim şartları afetin büyüklüğünü daha da arttırmıştır. Bu iki depremin sonuçları uzun dönem içerisinde de etkisini göstermeye devam edecektir. Meydana gelen bu olayların son yüzyılda dünya çapındaki en büyük doğal afetlerden birisi olması Cumhuriyet tarihinin en büyük doğal afetiyile karşı karşıya olduğumuz ortak kanaatinin dillendirilmesine neden olmuştur. Depremler Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ili doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiştir. Bu illerin bir kısmında büyük yıkımlar olurken bir kısmında ise lokal tahribat gerçekleşmiş olup 11 ilin tamamı değerlendirmeye dahil edilmiştir. Neticede bu ölçekte büyük bir afetin çok önemli toplumsal etkileri olacaktır. Özellikle de örgün eğitim böylesi bir yıkımdan ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Çünkü deprem sonucu binlerce bina yıkılmış ya da hasar görmüştür. Bu binalar arasında okulların da olması muhtemeldir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin büyük bir kısmının depremden zarar gördüğünü, can veya mal kayıplarının meydana geldiğini düşünürsek eğitim kurumlarının da depremden önemli ölçüde olumsuz etkilendiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda çalışmanın amacı, ülkemizde büyük bir toplumsal alanı derinden etkileyen 6 Şubat depremlerinin eğitim süreçlerine yansımalarının ortaya çıkarılmasıdır. Çalışma nitel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubu 20 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Çalışma grubu ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Ölçüt olarak ise depremden etkilenmiş 11 ilden herhangi birindeki okulda yöneticilik yapıyor olma kriter alınmıştır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veriler ise betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre 6 Şubat depremleri eğitim-öğretim süreçleri üzerinde birçok olumsuzluklar yaşanmasına özellikle zorunlu göçler yaşanması, eğitime erişimdeki fırsat eşitsizliğinin daha artması, kaygı, stres gibi depresif bozukların akademik kaygıların önüne geçmesi gibi durumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durumlar göz önüne alınarak hem afet öncesi hem de afet dönemlerinde eğitim-öğretimin devamlılığı ve hayatın bireyler için bir an evvel normalleşebilmesi için farkındalık eğitimlerini artırılması, ruhsal toparlanmalar için ise psikolojik desteklerin sağlanması konuları öncelikli hale gelmelidir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Deprem, Eğitim Süreçleri, 6 Şubat.

Abstract

On 6 February 2023, two major earthquakes, first in Pazarcık district of Kahramanmaraş with a magnitude of 7.7 and then in Elbistan district with a magnitude of 7.6, shook Turkey. The magnitude of the earthquakes, their successive occurrence and climatic conditions increased the magnitude of the disaster. The consequences of these two earthquakes will continue to have an impact in the long term. The fact that these events are one of the biggest natural disasters in the world in the last century has led to the common opinion that we are facing the biggest natural disaster in the history of the Republic. The earthquakes directly or indirectly affected 11 provinces, namely Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye and Şanlıurfa. While some of these provinces had major destruction, others had local destruction and all 11 provinces were included in the evaluation. Especially formal education was severely affected by such a devastation. Because thousands of buildings were destroyed or damaged as a result of the earthquake. It is likely that schools are among these buildings. Considering that a large part of the students and teachers were damaged

¹ Bu çalışma, 11. Uluslararası Zeugma Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde özet metin olarak sunulmuştur.

by the earthquake, and losses of life or property occurred, we can say that educational institutions were also significantly negatively affected by the earthquake. In this context, the aim of the study is to reveal the reflection of the February 6 earthquakes, which deeply affected a large social area in our country, on educational processes. The study is a qualitative research. The study group of the research consists of 20 school administrators. The study group was determined according to the criterion sampling method. As a criterion, being a school administrator in any of the 11 provinces affected by the earthquake was taken as a criterion. The data of the study were collected with a semi-structured interview form. The data were analyzed by descriptive analysis method. According to the results obtained from the research findings, the February 6 earthquakes caused many negativities on education and training processes, especially forced migration, increased inequality of opportunity in access to education, and depressive disorders such as anxiety and stress overriding academic concerns. Considering these situations, it should be a priority to increase awareness trainings for the continuity of education and training both before and during disasters, and to provide psychological support for psychological recovery in order to normalize life for individuals as soon as possible.

Keywords: Education, Earthquake, Education Processes, February 6.

GİRİŞ

Toplum üzerinde gerek fiziksel gerekse ekonomik ve sosyal olarak yıkıcı etkileri olan aynı zamanda günlük hayatı olumsuz etkileyen doğal, teknolojik ya da insan kaynaklı olayların tamamı afet olarak tanımlanabilir. Dikmenli ve Gafa'ya (2017) göre de toplumlara ve toplumsal yaşam alanlarına zarar veren her olay afet olarak nitelendirilebilir. Bir olayın afet olarak adlandırılabilmesi için toplumsal bir olumsuz etkilenmenin söz konusu olması gerekmektedir. Doğal afet olarak adlandırdığımız felaketler dünyanın olağan dengesinde değişiklikler getiren doğal bir süreçtir. Bu doğal afetler dünya oluşmaya başladığından bu yana vardır ve günümüzde de devam etmektedir. Depremler, seller, fırtınalar, hortumlar, heyelanlar, küresel iklim değişiklikleri ve volkanik patlamalar bu sürecin ürünleridir (Şahin ve Sipahioğlu, 2002). Ancak bu doğa olayları insanların yaşamlarına ve faaliyetlerine zarar vermeye başladığında doğal afetler olarak adlandırılmaktadır. İnsanoğlunun etkisi olmadan tamamıyla doğal bir şekilde gerçekleşen depremler de sonuçları itibarıyla toplumsal birçok alanı olumsuz etkileyen doğal oluşumlardır. Bu bağlamda depremler; çoğunlukla aniden ve müdahale edilemeyecek kadar kısa bir sürede gelişen, sonuçları itibarıyla da çoğunlukla can kayıpları, ciddi ekonomik ve soysal zararları olan doğal oluşumlar olarak tanımlanabilir. Atalay (1998) depremi, süresi saniye ile ifade edilen yer veya kabuk hareketleri olup, kabuk tabakasının kırılması ya da magmada biriken enerjinin yerin zayıf sahalarından yeryüzüne çıkmasıyla oluşan sarsıntılar şeklinde tanımlamıştır. Ülkemizde de en sık ve yıkıcı afetler olarak görülen depremler beraberinde can ve mal kayıplarının yanı sıra önemli ekonomik sorunlara da neden olmaktadır. Bu nedenle tüm doğal afetlerle karşılaştırıldığında depremler toplumu derinden etkileyen ve toplum için tehdit oluşturmaya devam eden önemli doğal afetlerden birisidir denebilir. Çünkü depremler oluşum şekli bakımından zamansal bağlamda öngörülemeyen ve kaçınılmaz olan olaylardır.

Alpler ve Himalaya Dağları arasında yer alan Türkiye, dünyanın en önemli deprem bölgelerinden birisi içerisinde yer almaktadır. Çünkü bu bölge, dünyadaki depremlerin yaklaşık %20'sinin görüldüğü aktif bir sismik bölgedir (AFAD, 2018). Bundan dolayı Türkiye sık sık deprem yaşayan ve sonuçları toplumsal her alan için yıkıcı olan bir ülkedir (Solmaz & Özel, 2012). Yapılan araştırmalar sonucu ülke nüfusumuzun %98'i, ülkemiz topraklarının ise %92'si deprem riski bulunan bölgelerde yaşamını sürdürdüklerinden dolayı doğal afetler sonucu yaşanan can kayıplarının yaklaşık %60'na depremler sebep olmaktadır. Türkiye'de afet yönetimi ve koordinasyonunda 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi dönüm noktası olmuştur. Meydana gelen deprem sonrasında afet yönetiminin yetersiz kalması nedeniyle 2009 yılında yeni bir kurumsal yapılanma ile T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur (AFAD, 2014). Depreme yönelik ciddi bir eylem planı hazırlanmış ve

uygulamaya konulmaya çalışılmıştır. Bunlar arasında deprem yönetmeliklerinin değiştirilmesi, yapı denetimin uygulanmaya başlanması, ekonomik ömrünü tamamlamış binaların kentsel dönüşüm kapsamına alınması, deprem eğitimine yönelik çalışmaların artırılması ve depremin zararlarını azaltmaya yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi uygulamaları yer almaktadır. Depremin olası zararlarını azaltmaya yönelik yapılan bu çalışmaların depreme hazırlıklı olmak açısından gerekli ve önemli olduğu söylenebilir.

Depremler, ülke genelinde sosyal, ekonomik ve kültürel pek çok alanı olumsuz olarak etkilediği gibi eğitim-öğretim hizmetleri üzerinde de birtakım olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu olumsuzlukları; eğitimin gerçekleştiği mekânların fiziksel zarar görmesi, depremden olumsuz etkilenen gerek öğretmen gerekse öğrencilerin, öğretim-öğrenme durumlarında yaşadıkları sorunlar olarak dile getirebiliriz. Çünkü yapılan pek çok araştırmada depremlerin, öğrencilerin öğrenmedeki motivasyon ve başarı durumları üzerinde olumsuz etki bıraktığını göstermiştir. Bundan dolayı özellikle deprem kuşağı üzerinde yer alan her ülke kendi ülkesi için daha fazla risk teşkil eden doğal afeti yakından tanımak ve halkına tanıtmak için okullarında farklı kademelerde olmak üzere doğal afetlerle ilgili dersleri okutmaktadır.

Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde 11 ili derinden etkileyen merkez üssü Kahramanmaraş olan ilki 04.17'de 7.7 büyüklüğünde yerin 8,6 km derinliğinde, ikincisi 13.24'de 7.6'lık büyüklükte yerin 7 km derinliğinde meydana gelen ölümlü ve büyük hasarlara neden olan iki büyük deprem yaşanmıştır. Deprem sonrasında yaşanan kaotik durum, yaşam koşullarının bozulmuş olması ve artçıların neden olduğu panik havası travmatik olayların yaşanmasına neden olmuştur (Gönülü ve Tekin, 2021). Bundan dolayı afetin yaşandığı bölgelerde bulunan öğrenci ve öğretmenlerin büyük bir kısmı da meydana gelen bu olaydan olumsuz etkilendiği için depremin eğitim kurumlarını da olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu süreçte özellikle ciddi yapılaşma sorunları olduğu için hızlı bir şekilde çadır kentler ve konteyner kentler inşa edilerek öncelikle barınma sorununa geçici çözümler oluşturulmaya çalışılmıştır. Zarar görmeyen okulların büyük bir kısmının özellikle barınma ve depolama tesisleri gibi eğitim dışı amaçlarla kullanılmaya başlanması, bir kısmının ise yıkılmış olması eğitime erişimdeki fırsat eşitsizliğini daha da derinleştirmiştir. Ayrıca depremin yol açtığı tahribat nedeniyle çok sayıda öğrenci ve öğretmen evsiz ve okulsuz kaldığı için eğitimi sürdürme neredeyse imkânsız hale gelmiştir (Turhan, 2022). Çünkü çoğu çadır veya konteyner kent ortamları ihtiyaçları karşılayamadığı ve kalabalık olduğu için kaliteli bir öğrenim için uygun değillerdi. Bu durumu biraz da olsun iyileştirebilmek için pandemi döneminde eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak için kullanılan uzaktan eğitim uygulaması afet sonrası yeniden gündeme gelmiştir. Fakat eğitim aynı zamanda sosyalleşme kavramının gerçekleştiği yerler olduğu için yaşanan travmanın atlatılabilmesi ve toplumsal her alanın normalleşmesi gerekmektedir. Bu sebeplerden dolayı birçok öğrenci sağlıklı bir eğitim süreci geçirebilmek için o dönem eğitim hayatlarına başka bir şehirde devam etmek zorunda kalmıştır. Bu zorunlu yer değiştirmeler ise öğretmenler ve özellikle öğrenciler için sosyal uyum ve öğrenme sorunlarına neden olmuştur. Yaşan bu olay aslında hem afet risklerinin önlenmesi ve azaltılmasına yönelik politikalara yeterli önemin verilmediğini hem de yeterli kaynak sağlamadığını bir kez daha göstermiştir. Ülkemizde depremlerin meydana getirdiği zararlara ilişkin çalışmalara 92 yılında yaşanan Erzincan depremi ile başlanmış olup 1995 Dinar, 1999 Gölcük ve Düzce depremleri ile devam edilerek oldukça yol kat edilmiştir. Bu alanda yapılan ilk çalışmalar, depremin psikolojik ve sosyolojik etkileri konusunda olurken daha sonraları ise kısıtlı da olsa deprem-eğitim ilişkisi ile ilgili çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır. Ülkemizi derinden etkileyen 6 Şubat depremlerinin büyük bir toplumsal alanı etkilemesi nedeniyle bu sürecin eğitim süreçlerine yansımalarının ortaya çıkarılmasının bu alanda yapılacak çalışmalara ve olası bir durumda önlemsel çalışmalar

yapmak için politika yapıcılara ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, asrın felaketi olarak nitelendirilen 6 Şubat depremlerinin eğitim süreçlerine yansımalarının eğitimciler bakış açısıyla ortaya çıkarılması olmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek için şu alt problemlere cevap aranmıştır:

- Asrın felaketi olarak nitelendirilen 6 Şubat depremi eğitim-öğretim süreçlerinde ne gibi değişiklikler meydana getirmiştir?
- Bu süreç sonunda öğretmen ve öğrencilerin ruhsal durumlarının akademik başarıya ne gibi yansımaları olmuştur?
- Bu sürecin en iyi şekilde yönetilmesi için neler yapılmıştır?
- Bu tür bir kriz döneminde eğitimsel bağlamda hangi önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir?

1. YÖNTEM

1.1. Araştırma Metodu

Araştırma var olan bir durumu katılımcılar gözünden olduğu gibi ortaya koyabilmek amaçlı nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, bir olay, durum veya olgunun kendi doğal ortamında bütüncül bir bakış açısıyla incelendiği araştırmalardır (Saban ve Ersoy, 2019). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları ise mevcut durumu kendi doğal ortamında kapsamlı, derinlemesine ve daha az genellenebilir bir şekilde ortaya koymayı amaçlayan araştırmalardır (Yıldırım, 2019).

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 20 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Çalışma grubu ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Ölçüt olarak ise depremden etkilenmiş 11 ilden herhangi birindeki okulda yöneticilik yapıyor olma kriteri alınmıştır. Ayrıca çalışma grubundaki kişi sayısının belirlenmesinde veri tekrarı göz önüne alınmıştır. Bu bağlamda hangi katılımcıdan sonra veriler tekrar etmeye başlamışsa orada veri toplama işlemi sonlandırılmıştır. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler ve katılımcı kodları

Değişken	Grup	N	%	Katılımcı kodları
Yaş	30 yaş altı	3	15,0	K1,K4,K5
	31-40 yaş	7	35,0	K2,K3,K9,K14,K16,K18,K19
	41 yaş ve üzeri	10	50,0	K6,K7,K8,K10,K11,K12,K13,K15,K17,K20
	Toplam	20	100	20
Yöneticilik kıdemi	1-5 yıl	6	30,0	K1,K4,K5,K6,K7,K8,K11,K15
	6-10 yıl	7	35,0	K2,K3,K10,K13,K16,K18,K20
	11 yıl ve üzeri	7	35,0	K9,K12,K14,K17,K19
	Toplam	20	100	20
Eğitim kademesi	İlkokul	5	25,0	K2,K6,K7,K8,K11
	Ortaokul	7	35,0	K4,K5,K9,K10,K16,K17,K18,K19
	Lise	8	40,0	K1,K3,K12,K13,K14,K15,K20
	Toplam	20	100	20

Tablo 1'den görüldüğü gibi, katılımcıların %15'i 30 yaş altı, %35'i 31-40 yaş aralığında, %50'si ise 41 yaş ve üzeri yaş aralığındadır. Yöneticilik kıdemi bakımından ise %30'u 1-5 yıl, %35'i 6-10 yıl, %35'i ise 11 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Görev yaptıkları eğitim kademesi bağlamında ise %25'i ilkokullarda, %35'i ortaokullarda, %40'ı ise liselerde görev yapmaktadırlar.

1.3. Veri toplama aracı

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formu mevcut durumun ortaya konulabilmesi için alandaki benzer çalışmalardan esinlenerek araştırmacı tarafından hazırlanmış 4 sorudan oluşmaktadır.

1.4. Verilerin analizi

Veriler betimsel analiz yöntemi ile Atlas ti. Programı ile çözümlenmiştir. Verilerin analizinde öncelikle kodlar belirlenmiş sonrasında ise kodları yansıtan kategoriler oluşturulmuştur. Öncelikle kodlama sürecinde bağımsız araştırmacı kodlaması yapılarak kod listeleri oluşturulmuştur. İki farklı araştırmacının oluşturduğu kod listeleri karşılaştırılarak benzer ve farklı olan kodlar ortaya konmuş ve farklı kodlar üzerindeki uzlaşmalar sağlandıktan sonra kategoriler belirlenmiştir. Ayrıca kategori ve kodların sunulduğu tablolarda katılımcı doğrudan alıntılara yer verilmiştir (K:1, K:2 vb.).

1.5. Geçerlik ve güvenilirlik

Nitel araştırmalar her ne kadar doğası gereği genellenebilirlik özelliği taşımasa da elde edilen verilerin geçerlik ve güvenilirlik açısından gerekli şartları taşıması gerekmektedir. Bu bağlamda Araştırma verilerinin inandırıcılığı sağlama adına görüşme formuna son hali verilmeden önce katılımcı grup içerisinde yer alan 5 kişiye ve alan uzmanı bir kişiye sorular okutularak anlaşılabilirlik sağlanmış ve verilerin çözümlenmesi sürecindeki çözüm tutarlılığı dikkate alınmıştır. Miles ve Huberman'ın, (1994) "içsel tutarlılık amacıyla yapılan kodlama denetimine göre kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az % 80 olması beklenmektedir" ifadesinden hareketle, araştırmacının dışında bir bağımsız araştırmacı da verileri kodlayarak $\Delta = C \div (C + \text{K}) \times 100$ formülü ile uzlaşma yüzdesi hesaplanmıştır. Bu formüle göre $20 \div (22 + 2) \times 100 = \%90$ uzlaşma sağlanmıştır. Ayrıca ses kayıt cihazıyla yapılan görüşmeler metin haline getirildikten sonra katılımcılara gönderilerek kendi görüşlerini yansıtip yansıtmadığının teyit ettirilmiştir. Doğrulayıcılık için ise bulgular sunulurken katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir (K:1, K:2 vb.)

2. BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Asrın felaketi olarak nitelendirilen 6 Şubat depremi eğitim-öğretim süreçlerinde ne gibi değişiklikler meydana getirmiştir?" sorusuna verilen cevaplara göre oluşturulmuş kategori, kod ve doğrudan alıntılara ilişkin veriler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. 6 Şubat depremlerinin eğitim-öğretim süreçlerinde meydana getirdiği değişikliklere yönelik alt kategori, kod ve doğrudan alıntılar

Alt kategori	Kod	Doğrudan alıntılar
Mekânsal farklılaşma	Çadırlar, Konteynırlar, İç göçler	Eğitim süreci zorunlu olarak okulların dışındaki alanlarda yapılmaya başlanmıştır (K1,K5,K8). Hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin bazıları zorunlu iç göç yapmak zorunda kalmışlardır. Bu durumda uyum sorununu beraberinde getirmiştir (K8,K12).
Eğitim-öğretimde aksama	Hasarlı okul binası	6 Şubat depremi eğitim-öğretim süreçlerinde önemli değişiklikler meydana getirdi. Depremin ardından birçok okul hasar gördü ve eğitim-öğretim faaliyetleri bir süreliğine durduruldu (K10,K12,K17).

Güvensizlik hissi	Kaygı, Korku, Can güvenliği	Birçok okul hasar gördü veya tamamen yıkıldı, öğrenciler ve öğretmenler yaşadıkları deprem travmasıyla başa çıkmak zorunda kalarak can güvenliği hissi her şeyin önüne geçti (K,6K7,K11).
Eğitime erişimde eşitsizlik	Yıkım, Mekânsal yetersizlik	Depremden etkilenen nüfusun büyük çoğunluğunun yıkım, yerinden olma ve uygun eğitim ortamlarının eksikliği nedeniyle eğitime erişimde önemli güçlüklerle karşılaştı (K19,K20).

Tablo 2 incelendiğinde, 6 Şubat depremlerinin eğitim-öğretim süreçlerinde birçok olumsuzluklara neden olduğu özellikle bu olumsuzluklara arasında; okulların hasarlı ya da hasarlı olma riski nedeniyle kullanılamaması, kaygı, korku gibi baş etmesi zor olan ruhsal durumların ortaya çıkması, eğitime erişimdeki eşitsizliğin daha da çok artması gibi durumlar dikkati çekmektedir. Bu bulgular göstermektedir ki bir doğal afetin meydana gelmesi günlük hayatta birçok dengenin bozulmasına neden olmakla birlikte beşeri sermayenin yetişmesi görevini yerini getirecek olan eğitim kurumlarında etkisini uzun vadede hissettirecek zararlara neden olmaktadır. Topsakal, Merey ve Keçe (2013) yaptıkları çalışmada afet gibi nedenler dolayısıyla gerçekleşen iç göç sonucu öğrencilerin yeni ortama uyum sağlamada güçlük çektikleri; kültür çatışması, yabancılaşma hissi, içe kapanma ve yalnızlık gibi sorunlar yaşadıkları sonucuna varmışlardır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Bu süreç sonunda öğretmen ve öğrencilerin ruhsal durumlarının akademik başarıya ne gibi yansımaları olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplara göre oluşturulmuş kategori, kod ve doğrudan alıntılara ilişkin veriler Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. 6 Şubat depremlerinin akademik başarıya etkisine yönelik alt kategori, kod ve doğrudan alıntılar

Alt kategori	Kod	Doğrudan alıntılar
Kaygı düzeyi artması	Stres, Kaygı bozukluğu, depresiflik	Özellikle deprem bölgesinde can güvenliği artık daha önemli olduğu için, akademik başarı hem öğrenciler, hem de öğretmenler tarafından ikinci plana atıldı (K17, K9, K6).
Dikkat dağınıklığı	Odaklanamama	Deprem odak haline geldiği için insanların bir durum karşısında dikkatini toplayamama sorunlarına neden oldu (K20, K13).
Akademik durumları göz ardı etme	Yaşamda kalma	Canımız sağ olsun da varsın okul uzasın/ veya da canımız sağ olsun da okula bir sene de geç gitsin gibi eğitimi göz ardı eden anlayışlar ortaya çıktı (K3, K11).

Tablo 3 incelendiğinde, 6 Şubat depremleri akademik bağlamda olumsuz etkiler meydana getirerek özellikle; bireylerin yaşamış olduğu kaygı bozuklukları, dikkat dağınıklıkları, can kaybı yaşama korkusu nedenleriyle eğitimsel ve öğretimsel her şeyi göz ardı etme davranışları sergilemelerine neden olmuştur. Kirman’ında (2023) belirttiği üzere, Deprem, sel, heyelan, çığ, yangın gibi doğa olayları ve doğal afetler, insan ve toplum hayatı üzerinde son derece etkili olan hadiselerdir. Bu olağanüstü doğa olayları bir yandan bireyleri psikolojik yönden etkilerken bir yandan da önemli toplumsal değişmelere yol açabilmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Bu sürecin en iyi şekilde yönetilmesi için neler yapılmıştır?” sorusuna verilen cevaplara göre oluşturulmuş kategori, kod ve doğrudan alıntılara ilişkin veriler Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. 6 Şubat depremleri sürecinde yapılanlara yönelik alt kategori, kod ve doğrudan alıntılar

Alt kategori	Kod	Doğrudan alıntılar
Yapı kontrolleri	Testler, Onarım, Hasar tespiti	Okullarda bina sağlamlığı testi yaptırıldı. (K2,K6,K12). Hasar tespit çalışması yapıldı. (K1, K7, K,10).
Durum değerlendirme toplantıları	Rutinlerin dışında hareket, kriz değerlendirmesi	Öğretmenlerle sık sık toplantı yapıp, olası bir kriz anında yapılabilecekler konuşuldu ve karara bağlandı (K9,K4). Öğretmenlerim ile kısa kısa toplantılar yaparak durum değerlendirmeleri yaptık (K3,K6,K16,K17).
Psikolojik destek	Rehberlik öğretmeni, danışmanlar, gönüllüler	Rehberlik servisimiz tarafından çocuklarla afetten psikolojik olarak en az nasıl etkilenebilirler, nasıl başa çıkabilirler ve afet çantası hazırlama bilinci aşılandı (K8,K12,K20).
Koordinasyon çalışmaları	Aile, il ve ilçe işbirliği	İl-ilçe-kurum olarak koordinasyon halinde olduk. Sürekli bir araya gelerek durum değerlendirmeleri yaptık (K1,K2K5). Öğretmen ve velilerle sürekli koordineli bir biçimde çalışmalar yaptık çocuklar açısından daha az zararla atlatılabilmesi için (K6,K8,K10).

Tablo 4 incelendiğinde, 6 Şubat depremleri sürecinde yapılanlar arasında; okulların yapı kontrollerini yapılması, sık sık durum değerlendirme toplantıları yapılması, psikolojik destek sağlama çalışmaları ve koordinasyon çalışmaları yapılması gibi durumlar dikkati çekmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Bu tür bir kriz döneminde hangi önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir?” sorusuna verilen cevaplara göre oluşturulmuş kategori, kod ve doğrudan alıntılara ilişkin veriler Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Kriz dönemlerinde alınması gereken önleyici tedbirlere yönelik alt kategori, kod ve doğrudan alıntılar

Alt kategori	Kod	Doğrudan alıntılar
Bina güvenilirliği	Yapı denetim testleri,	Öncelikle binalarda deprem testi yapılmalı ve güvenilirliği artırılmalı (K4, K15, K18).
Yoğunlaştırılmış psikolojik destek	Psikolojik destek	Psikolojik destekler sağlanmaya çalışıldı ama bunların sonraki dönemlerde de devam etmesi gerekmektedir (K4,K7,20).
Fiziki şartların normalleştirilmesi	Bina, Normalleşme	Okulların tamamen güvenilir hale gelmesi için gereken fiziki şartlar sağlanmalı (K9,K12,K14).

Farkındalık eğitimlerinin verilmesi	Deprem bilinci, Kriz	Deprem konusunda bilinçlendirme ve kriz yönetimi eğitimleri verilmelidir (K6,K,12,K17). Afetler çocuklara oyunlaştırılarak anlatılmalı (K5).
Müdahale programları	İyileşme, Normalleşme	Deprem sonrası normal müfredata ek olarak belli bir süre müdahale programları uygulanmaya devam edilmelidir (K10).

Tablo 5 incelendiğinde, krizler yaşanmasına neden olan depremler gibi doğal afetlerin yaşandığı dönemlerde yapılması gerekenler arasında; barınma problemlerini ortadan kalması için bina güvenilirliklerinin test edilmesi, yaşanan durumun oluşturduğu travmatik durumlar ile baş edilebilmesi için yoğunlaştırılmış psikolojik desteklerin sunulması, fiziki şartların normalleştirilmesi ve farkındalık eğitimleri verilmesi durumları göze çarpmaktadır. Tanner ve Doberstein (2015) afetler söz konusu olduğunda öğrencilerin tüm topluluk grupları arasında en kırılgan grup olmalarına rağmen acil durum hazırlıkları sürecinde en az dikkate alınan grupta olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda her anlamda kendilerini büyük bir psikolojik savaş içerisinde olan öğrencilerin yok sayıldığı veya gerçek ihtiyaçları konusuna yeterince değinilmediği düşünülebilir. Bundan dolayı afet sonrası bu grubun ihtiyaçlarının öncelikli olarak tespit edilerek öğrencinin eğitime devamının sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla bu zorlu zamanlarda öğrencinin eğitim-öğretim süreçlerine katılımını, salt bir akademik kazanım olarak değil, öğrencilerin diğer tüm zihinsel ve psikolojik ihtiyaçlarını giderebildiği bir mesele olarak da bakmak gerekmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ülkelerde afet ve benzeri durumlarda eğitimin devamlılığının önemsenmesi ve istikrarlı bir şekilde eğitimin sürdürülmesi için koruyucu önemlerin alınması gerekmektedir. Zira eğitim, paylaşılan değerler ve verdiği mesajlar dolayısıyla toplumda uzlaşma sağlayıcı bir role sahiptir (Tawil & Harley, 2004). Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara bakılacak olursa 6 Şubat depremleri eğitim-öğretim süreçleri üzerinde birçok olumsuzluklar yaşanmasına özellikle zorunlu göçler yaşanması, eğitime erişimdeki fırsat eşitsizliğinin daha artması, kaygı, stres gibi depresif bozukların akademik kaygıların önüne geçmesi gibi durumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Atalay (2023), afet bölgelerindeki zorunlu iç göçlerin eğitimsel açısından ortaya çıkarabileceği olumsuzlukların yaratabileceği muhtemel sorunlar bakımından üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu belirtmiştir. Özellikle uzun vade de etkisini gösterecek olan eğitimsel sorunların bir nevi azaltılabilmesi ve afeti yaşayan çocukların okula devamlılığının sağlanması için bu durumun oldukça önemli olduğu söylenebilir. Çünkü büyük yerleşim yerlerinde meydana gelen deprem, yangın, sel ve toprak kayması gibi doğa olaylarının etkileri sadece etkilenen bölgeleri değil, çok daha geniş sosyo-ekonomik bölgeleri ve hatta tüm ulusları etkileyebilmektedir (Şahiner, 2022).

Afet benzeri kriz dönemlerinde öğrenciler, hem fiziksel hem de ruhsal olarak afetten etkilenebilecek en savunmasız insan gruplarından biridir. Bu yüzden öğrencilerin hem fiziksel hem de mental olarak acı çekmesi, zorlanması ve travmalar yaşamaları oldukça muhtemeldir (Nipa vd., 2020). Bu durumlar göz önüne alınarak hem afet öncesi hem de afet dönemlerinde eğitim-öğretimin devamlılığı ve hayatın bireyler için bir an evvel normaleşebilmesi için farkındalık eğitimlerini artırılması, ruhsal toparlanmalar için ise psikolojik desteklerin sağlanması konuları öncelikli hale gelmelidir. Fan ve diğerleri (2011), doğal afetlerin, insanların kaygı, depresyon ve korku gibi ciddi olumsuz duygular yaşamalarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Zira deprem ve sel gibi felaketlerin ardından kurtulan çocuklarda post-travmatik stres bozukluğunun yaygın oranda gözlemlendiğini ortaya koyan çalışmalar (Asarnow vd., 1999; Kolaitis vd., 2003; Bokszyzanin, 2007) bulunmaktadır. Bunun için

zamanında müdahale, hayatta kalanların sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltması için son derece önemlidir (Xiang vd., 2016).

Özetle, bu çalışmanın sonucunda 6 Şubat depremlerinin eğitim-öğretim süreçlerinde özellikle travma yaşayan öğrencilerde ve öğretmenlerde duygusal, davranışsal ve bilişsel bir zarar görmeyi ortaya çıkardığı söylenebilir. Dolayısıyla bu duruma maruz kalmış öğrencilerin eğitim çıktılarının ve refahlarının olumsuz etkilenmiş olabileceği söylenebilir. Bundan dolayı bu kaynaklara yatırım yapılması gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için hem okulun fiziki koşullarının hem de gereken alt yapı eksikliklerinin zamanında giderilmesinin gerektiği söylenebilir. Bunun dışında afet sonrası öğrencilerin psikolojik ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, bu durumla ilgili öğrencilerin psikolojik destek alabileceği programlar ve danışmanlık hizmetleri yoğunlaştırılarak sunulmalıdır. Ayrıca, farklı araştırmacılar, farklı araştırma teknikleri kullanıp daha geniş kitlelerden veriler toplayarak sürece ve yapılması gerekenlere yönelik genellenebilir sonuçlar elde edilebilirler.

KAYNAKÇA

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı), (2014). *Türkiye’de afet farkındalığı ve afetlere hazırlık*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/3923/xfiles/turkiye-afet-farkindaligi-ve-afetlere-hazirlik-arastirmasi_-2014-edited.pdf. Adresinden 07.10.2023 tarihinde erişilmiştir.

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı), (2018). *Türkiye’de afet yönetimi ve doğal kaynaklı afet istatistikleri*. <https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr> adresinden 07.10.2023 tarihinde erişilmiştir.

Atalay, İ. (1998). *Türkiye jeomorfolojisine giriş*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Atalay, A. (2023). Afet Sonrası İç Göç ve Eğitimde Zincirleme Reaksiyonlar. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 1716-1734.

Dikmenli, Y., & Gafa, İ. (2017). Farklı eğitim kademelerine göre afet kavramı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 21-36

Gönüllü, E., & Tekin, H. G. (2021). Deprem sonrası göç eden ergenlerde gerilim tipi baş ağrısı: Kontrollü VCXXçalışma. *İzmir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 133-138.

Fan, F., Zhang, Y., Yang, Y., Mo, L., & Liu, X. (2011). Symptoms of posttraumatic stress disorder, depression, and anxiety among adolescents following the 2008 Wenchuan earthquake in China. *Journal of Traumatic Stress*, 24, 44-53. <http://doi.org/cd8njg>

Kirman, F. (2023). Deprem Sonrası Travmatik Stres Tepkileri ve Sosyal Medyada Yansımaları, *Antakiyat*, 6(1), 14-29.

Miles, M, B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook* (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

Nipa, T. J., Kermanshachi, S., Patel, R., & Tafazzoli, M. (2020). Disaster Preparedness Education: Construction Curriculum Requirements to Increase Students’ Preparedness in Pre- and Post-Disaster Activities. In Associated Schools of Construction (ASC) International Conference.

Saban, A., & Ersoy, A. (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, C., & Sipahioğlu, Ş. (2002). *Doğal Afetler ve Türkiye*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Solmaz, G., & Özel, A. (2012). Türkiye’de Deprem Tekrarlanma Zamanının Tahmini ve

Neotektonik Bölgelere Göre Depremselliğin Markov Zinciri ile İncelenmesi. *Cankaya*

University Journal of Science and Engineering, 9(2), 2.

Tanner, A., & Doberstein, B. (2015). Emergency preparedness amongst university students. *International journal of disaster risk reduction*, 13, 409-413. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2015.08.007>

Tawil, S. & Harley, A. (2004) Education and identity-based conflict: Assessing curriculum policy for social and civic reconstruction. *Education, Conflict, and Social Cohesion*. Geneva: UNESCO International Bureau of Education.

Topsakal, C., Merey, Z., & Keçe, M. (2013). Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim-öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27). 546-560.

Turhan, C. E. (2022). *Deprem*. İstanbul: Oncu Yöneticiler.

Xiang, Y., Wang, R., Jiang, Y., & Mo, L. (2016). Relationships among personality, coping style, and negative emotional response in earthquake survivors. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 44(3), 499-507. <https://doi.org/10.2224/sbp.2016.44.3.499>

Yıldırım, N. (2019). *Problem nasıl oluşur? Araştırmanın ilk adımları*. S. Turan (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (1. baskı) içinde (37-47). Ankara: Nobel Akademi.